

KAYSERİ'DEKİ BELEDİYE SOSYAL TESİSLERİNE YÖNELİK MİMARİ DEĞERLENDİRME*

 Zübeyde Özlem PARLAK BİÇER^a Makbule KURTOĞLU^b Selen ÖZTÜRK USTAOĞLU^c

Öz

Geçmişten günümüze sosyal yaşamın bir gerekliliği olarak ortaya çıkan sosyal yaşam alanlarının, her geçen gün gelişerek ve hızla çoğaldığı görülmektedir. Sosyal tesislerin, kentin ve kentlinin gelişmesinde etkili olduğu açıktır. Bireylerin topluluk halinde bulunduğu, eğitim, eğlence, spor gibi birçok aktivitenin yer aldığı sosyal tesis yapılarının sayısı, kentlinin kendini geliştirme ve sağlıklı ihtiyaçlarına karşılık olarak gün geçtikçe artmaktadır. Bu doğrultuda sosyal tesislerin yer seçimi, tasarım ve malzeme kararlarının doğru yapılması, yapım ve kullanım süreçlerindeki sorunların ve kamu kaynaklarının yanlış kullanımının ortaya çıkmasını engelleyeceği düşünülmektedir. Sosyal tesis tasarımlarında; yer seçimi, tasarım ve malzemeye dikkat edilmesi önemli görülmektedir. Bu çalışmada; farklı işlevleri barındıran, farklı yerlerde ve farklı kullanıcı profiline sahip sosyal tesisler karşılaştırılarak, zayıf ve güçlü yönlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda yapılan alan çalışmasında; Kayseri'de yerel yönetimlerce yapılmış 16 ayrı sosyal tesisin mevcut durumları üzerinden yapılan gözlem ve tespitler sonucunda bulgular elde edilmiştir. Bu doğrultuda sosyal tesislerin kullanıcı gereksinimini ne ölçüde karşıladığı araştırılarak yerel yönetimlerin sosyal tesis ile ilgili tüm seçimlerine yön verecek tasarım, yapım aşamalarındaki kriterler üzerinden öneriler geliştirilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen bulguların her geçen gün daha fazla ihtiyaç duyulan sosyal tesis yapılarının tasarımında, yerel yönetim yetkililerine ve tasarımcılara yol gösterici olması ve alana katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetim, Sosyal Tesis, Tasarım Kriterleri, Yer Seçimi, Tasarım, Malzeme, Kayseri

AN ARCHITECTURAL ASSESSMENT OF KAYSERİ MUNICIPALITY SOCIAL FACILITIES

Abstract

It is seen that social living spaces, which have emerged as a necessity of social life from past to present, are developing and increasing rapidly day by day. Social facilities are effective in the development of the city and its citizens. The number of social facility buildings, where individuals gather and provide many activities such

* Bu çalışma Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Özlem Parlak Biçer danışmanlığında Makbule KURTOĞLU tarafından hazırlanan "Kayseri Belediye Sosyal Tesislerine Yönelik Mimari Ölçekte Bir Değerlendirme" adlı tezden üretilmiştir.

^a Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, parlako@erciyes.edu.tr

^b Bağımsız Araştırmacı., mimersoy@gmail.com

^c Doktora Öğr., Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık, ozturkselen@windowslive.com

Makale Geliş Tarihi: 31.03.2023, Makale Kabul Tarihi: 29.09.2023

as education, entertainment, and sports, is increasing day by day in response to the self-improvement and healthy needs of the citizens. In this regard, it is thought that correct location selection, design, and material decisions of social facilities will prevent the emergence of problems in the construction and use processes and misuse of public resources. In social facility designs, it is important to pay attention to location selection, design, and materials. This study aims to determine the weaknesses and strengths of social facilities with different functions, different locations, and different user profiles by comparing them. In the field study conducted in this direction; Findings were obtained because of observations and determinations made on the status of 16 different social facilities built by local governments in Kayseri. In this regard, by investigating to what extent social facilities meet user needs, suggestions have been developed based on the criteria in the design and construction stages that will guide all choices of local governments regarding social facilities. The findings obtained within the scope of the study are aimed to guide local government officials and designers in the design of social facility structures, which are needed more and more every day, and to contribute to the field.

Keywords: Local Administration, Social Facilities, Design Criteria, Site Selection, Design, Material, Kayseri

Giriş

20. yüzyıldaki modernleşme süreci ile toplum ihtiyaçları değişirken kent mekanlarında da değişim ve dönüşümler meydana gelmiştir. Bu bağlamda kentlilerin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin yanı sıra mesleki beceriler de elde edebilecekleri mekânlara olan gereksinimi artmaktadır. Bu ihtiyaçlara bir karşılık olarak özellikle yerel yönetimlerce üretilen sosyal tesislerin önemi ortaya çıkmaktadır. Toplumun gereksinimleri doğrultusunda, farklı büyüklüklerde ve fonksiyonlarda tasarlanan ve inşa edilen sosyal tesis yapılarının toplumun özünden beslenerek toplumun gelişimine katkı sağlaması beklenmektedir. Sosyal etkileşimin fazla olduğu, her yaş grubundan farklı insan kümelerini bir araya getiren ve gelişimine katkı sunan sosyal tesisler bir bakıma toplumu ve onun değerlerini yansıtan yapılar olmaları bakımından önemlidir. Ülkemizde ve dünyada sayısı hızla artan bu yapıların kent içerisindeki konumları, yapı formları, malzeme seçimleri vs. gibi tasarım kriterlerinin yanı sıra kullanım aşamasındaki süreçlerde meydana gelen olumlu /olumsuz durumların irdelenmesi kaçınılmaz olmuştur.

Çalışma kapsamında yerel yönetim kavramı, sosyal tesis kavramı ve belediye sosyal tesisleri ile ilgili kuramsal bilgiler ile bu yapıların tasarım kriterleri ile ilgili literatür okuması yapılmıştır. Sosyal tesis yapıları tanımlanarak bu yapıların sınıflandırılması yapılmış; tasarım sürecinde, yer seçim kriterleri, tasarım kararları ve malzeme seçimleri irdelenmiştir. Alan çalışmasında yerel ölçekte Kayseri kentindeki belediyelerce inşa edilmiş sosyal tesis yapılarından eğitim tesisleri ile kültür, spor ve turizm tesislerinin tasarım kriterleri analiz edilerek bu yapılara ilişkin ölçütler değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda yerel yönetimlere, tasarımcılara ve kullanıcılara yönelik öneriler getirilmiştir. Toplumun ihtiyaçlarına yönelik olarak inşa edilen sosyal tesislerin ihtiyaç programlarının doğru analiz edilmesi ve tasarım kriterlerine uygun olarak inşa edilmesi yerel yönetimlerin sınırlı kaynaklarının doğru kullanılmasına ve toplumun sosyolojik, psikolojik, fizyolojik gelişimine katkı sağlayacaktır. Çalışmanın yerel yönetimlerce üretilen sosyal tesis yapılarının tasarım, yapım ve kullanım evrelerinde yaşanması muhtemel sorunlara ışık tutarak, uzun vadede kullanılabilecek tesislerin inşası için olumlu katkı sağlaması beklenmektedir.

A. YEREL YÖNETİM KAVRAMI

Toplum içerisinde yaşayan insanın barınma, korunma, beslenme gibi fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için siyasi bir kuruluş ve somut bir yönetimin varlığına ihtiyaç vardır (Genç 1998; Akyüz, 2005). Yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin yanı sıra belirli bir bölgede, kentsel veya kırsal alan içerisinde yer alan insan topluluğunun ortak ihtiyaçlarını karşılamak ve refahı yükseltmek amacıyla oluşmuştur. Kentleşmeye, kentlerdeki nüfus artışına ve küreselleşmeye bağlı olarak yerel yönetimlerin görev ve sorumluluk alanları zamanla genişlemiştir (Ökmen & Çağatay, 2014). Yerel yönetimler halka en yakın temel yönetim birimi olarak, toplumun sorun ve ihtiyaçlarını belirleme ve çözümünde elindeki kısıtlı kaynakla toplumun da katılımını sağlayan kurumlardır (Ulusoy & Akdemir, 2001).

İnsan ihtiyaçlarının değişmesi ve bilişim çağında devletin görevlerinin nitelik ve nicelik olarak artması, hizmetlerin daha etkili ve verimli bir şekilde sunulması, yerel yönetimlerin önemini arttırmaktadır (Arslan Talat, 2005). Yerel yönetimlerde kararların alınmasında ve uygulanmasında halkın katılımının sağlanması ile bireylerin bilgi ve tecrübelerinden yararlanma olanağı doğmaktadır (Doğan, 1998). Bu durum yerel yönetimlerin, hizmetlerini yerel halka sunması ve bu yerel topluluğunda kendi ihtiyaçları doğrultusunda çözüm önerileri getirerek verimliliğin artmasına, gereksiz zaman ve kaynak israfının önlenmesine olanak sağlamaktadır (Torlak & Özdemir, 1999). Nitelikli yaşamın önemli bir parçasını oluşturan yerel yönetimler, ulaşım, sağlık, meslek edindirme ve beceri kursları, temizlik ve mezarlık hizmetleri gibi birçok alanda hizmet yürütmektedirler (Doğan, 2013). Yerel yönetimlerin yürüttüğü bu hizmetlerdeki herhangi bir aksaklık, gecikme veya yeterli olamama durumunda, toplum doğrudan etkilenmekte ve yönetimin kalıcılığı zarar görmektedir.

Türkiye'de 1982 Anayasa'sının 127. Maddesine göre yerel yönetimler il özel idareler, belediyeler ve köyler olmak üzere sınıflandırılmaktadır. Bu yönetimlerin karar organları kanunda belirtildiği gibi seçimle iş başına getirilmektedir. Köy halkının ihtiyaçlarını köy yönetimleri, şehrin ihtiyaçlarını belediyeler, il genelindeki ihtiyaçları ise il özel idareler karşılamakla yükümlüdür (Keleş & Yavuz, 1983). Belediyeler belirli sınırlar içinde yer alan toplumun yaşamını etkileyen sağlık, kültür, temizlik, dinlenme, çevre düzeni gibi ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuştur (Doğan, 1998). Belediyeler yerel yönetimler içerisinde en kapsamlı görev alanına sahiptir. Bulut'a (2008) göre belediyeler bugün dünyanın birçok ülkesinde yerel yönetimlerin en etkin ve yaygın olanıdır. Bu nedenle çalışma kapsamında yerel yönetimler bağlamında belediyeler detaylı olarak irdelenecektir. Belediyelerin görev tanımları kanunlarla belirlenmektedir. 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu, 24 Aralık 2004 tarihli 5272 sayılı Belediye Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile iptal edilmiştir. Bu kanun da 13 Temmuz 2005 tarihinde yayınlanan 5393 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girene kadar devam etmiştir (Arkitera, 2005).

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belirtildiği üzere, Türkiye'de belediyelerin kendi sınırları içinde yerel ve ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli alanlarda görev, yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu görevler arasında; imar ve şehircilik hizmetleri, su- kanalizasyon-ulaşım hizmetleri, çevre, çevre sağlığı, temizlik, katı atık ile ilgili hizmetler, zabıta, itfaiye, acil yardım hizmetleri, şehir içi trafik, ulaşım ve toplu taşıma hizmetleri, mezarlık ve defin ile ilgili hizmetler, park, bahçe ve ağaçlandırma hizmetleri, kültür, sanat, turizm ve spor alanındaki hizmetleri, eğitim ile ilgili okul ve yurt

yapım, onarım hizmetleri, sosyal hizmet, yardım, evlendirme hizmetleri, meslek eğitim ve beceri kursları açma, işletme, kadın ve çocuklar için konuk evleri düzenleme, sağlık ile ilgili hizmetler, engellilere yönelik faaliyetlerde bulunma, kültür ve tabiat varlıkları ve tarihi dokuyu koruma yer almaktadır (Resmi Gazete, 2005).

Günümüzde belediyeler; değişen imkân, koşul ve ihtiyaçlara paralel olarak yukarıda sayılan görevler dışında, yerel halkın da katılımıyla farklı alanlardaki sosyal ve kültürel faaliyetleri de yerine getirebilmektedir. Çalışma kapsamında ele alınan yerel yönetim kavramı ile günümüzde bu görevi üstlenen belediyeler kastedilmiştir. Bölümde bahsedilen kuramsal bilgiler çalışmanın altyapısını oluşturan sosyal tesislerin hangi yetki ve kaynakla, kimler tarafından yapıldığının belirlenmesi açısından önem kazanmaktadır.

B. SOSYAL TESİS KAVRAMI VE TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL TESİS UYGULAMALARI

Tarih boyunca insanoğlu pek çok ortak değer üretmiştir. Bu değerler dışında ortak olmayan ve toplumdaki topluma değişen değerler de bulunmaktadır. Ortak olmayan değerler; kişinin fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim süreçleri ile ilişkilidir. İnsan dünyaya sosyalleşmiş olarak gelmez; zamanla sosyalleşme sürecinde toplum kurallarına ve değerlerine uymayı öğrenir. Bu öğrenme ve gelişme süreci yaşamı boyunca devam etmekte, kişi çevresi ile sosyal uyuma alışmaktadır (Başal, 2003). Sosyologlar, toplumsal eylem kalıplarının oluşmasında sosyal yapı içindeki; kurumlar, sosyal ilişkiler ve toplumsal örgütlenme biçimlerinin etkin olduğunu belirtmişlerdir (Aytaç, 2006). Sosyal yaşamı şekillendiren bu kurumsal örüntülerin insanların kişilik yapıları üzerinde oldukça belirleyici olmaları, sosyal tesislerin insan yaşamındaki önemini bir kez daha göstermektedir.

Çalışmanın bu bölümünde günümüz kent hayatı içinde, kentlinin yaşamını değiştiren, etkileyen, yön veren sosyal yaşam çevrelerinin oluştuğu sosyal tesis kavramı, tanımı, sınıflandırılması tasarım kriterleri ile Türkiye'de bulunan sosyal tesisler işlevi bakımından sınıflandırılarak incelenmiştir.

1. Sosyal Tesis Kavramı

Bireyin fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim süreçleri ile toplumun gelişmişlik düzeyi yakın ilişki içerisindedir. Bireyler sosyalleşme sürecinde toplum kurallarına ve değerlerine uymayı öğrenmektedir. Bu öğrenme ve gelişme süreci yaşamı boyunca devam etmekte, kişi çevresi ile sosyal uyuma alışmaktadır (Başal, 2003). Toplum içerisindeki sosyal uyumun sürdürülebilir olması için kişilerin psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Ancak bu süreçte birtakım toplumsal sorunlar da ortaya çıkmaktadır (Özdemir, 2018). Sosyal tesisler, bu toplumsal sorunların ortadan kaldırılması ve yaşam koşullarını iyileştirmek amacı ile oluşturulmuş mekânlardır. Sosyal tesisler toplum içerisinde yaşayan bireylerin gündelik ihtiyaçlarını giderdikleri; sosyal, kültürel ve ekonomik bazı nedenlerle bir araya geldikleri; mutlu, güvenli ve refah içinde yaşamaları için gerekli şartların oluşturulduğu kamusal alanlardır (Deniz, 2005). Bu mekânlar konumları, işlevleri, inşa edilen bireylerin ihtiyaçları ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak gelişmektedir (Demir, 1997). Sosyal mekânların oluşmasında yerel yönetimlerden belediyelerin yatırımları önemli yer tutmaktadır. Belediyeler

kaynaklarını kullanarak halkın sosyal, kültürel, sportif ve benzeri ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal tesis üretmekle yükümlüdür (Koçak vd., 2017).

Sosyal tesisler; idareler tarafından işletilen ve kamu idarelerinde çalışan personel ile diğer kullanıcıların eğitim, dinlenme, konaklama, beslenme ve eğlence gibi sosyal ve destek amaçlı ihtiyaçlarını karşılayan eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş, çocuk bakımevi, spor tesisi ve benzer özellikteki yapılar olarak tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 2017). Sosyal tesisler kentsel yaşamı tamamlayan, toplumsal kullanıma açık, sosyal etkileşimin sağlandığı yapılardır (Şahin Tural, 2006). Kent yaşamının sürdürülebilirliği için her yaş grubunun dahil olabileceği ve kişisel gelişime katkı sağlayan bu tesisler toplum için büyük önem taşımaktadır. Cılga (2004) çalışmasında, toplumsal etkileşim sürecinde, bireylerin kişisel gelişimini destekleyen, becerilerini keşfetmelerini sağlayan, sorumluluk bilinci oluşturarak yaşam pratiğine katkı sağlayan bu yapıların önemini vurgulamıştır. Yerleşim ölçeğine göre açık veya kapalı olarak inşa edilen sosyal tesisler yapı kullanımına göre ise eğitim, dinlenme, misafirhane, kreş, çocuk bakımevi, spor tesisi, beslenme ve eğlence tesisleri olarak sınıflandırılmaktadır (Demir, 1997; Resmi Gazete, 2017). Çalışma kapsamında ise kapalı sosyal tesislerden eğitim, eğlence ve spor faaliyetlerinin gerçekleştiği sosyal tesisler irdelenmiştir.

2. Sosyal Tesislerde Yer Seçimi, Tasarım ve Malzeme Kriterleri

Kamu yaşamını sağlıklı hale getiren sosyal tesislerin yer seçimi, tasarımı, malzeme kriterlerinin irdelenmesi kullanıcıların sosyal tesislere kolay ulaşabilme, etkin kullanabilme hususlarında eşit kullanım hakkına sahip olması bakımından son derece önemlidir. Bu mekânların günümüzün ihtiyaçlarına göre rasyonel, modern, çevresi ile uyumlu, ergonomik, fonksiyonel şekilde planlanarak tüm halkın kullanımına açık nitelikte olması ve buna uygun şekilde tasarlanması gerekmektedir (Karayılmazlar & Çelikyay, 2018). Yerel yönetimler ve yapı sektörü bu şartları sağlamak için maliyet, kalite ve zamanı en uygun biçimde kullanarak projeler üretmeyi amaçlamaktadır. Ancak, bu parametreler her projede mümkün olmayabilir. Bazen proje planlanan zamanda tamamlanamaz, bazen maliyet artar, bazen de istenilen kaliteye ulaşmak mümkün olmayabilir. Bu nedenle yapı tasarım sürecinde proje aşamaları iyi belirlenmeli, yaşanabilecek muhtemel problemler öngörülüp, tedbirler alınmalı ve ideal maliyet, kalite ve zamanda işin tamamlanması sağlanmalıdır (Atabay & Dikmenoğlu, 2018). Yerel yönetimlerce inşa edilen sosyal tesislerde de kısıtlı kaynakların elverişli kullanılabilmesi için maliyet hesabının doğru yapılarak, istenilen kalitede ve uygun sürede tamamlanması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda belirlenen kriterlerin sağlanacağı parametrelerin (yer seçimi, tasarım ve malzeme) doğru belirlenmesi önem kazanmaktadır.

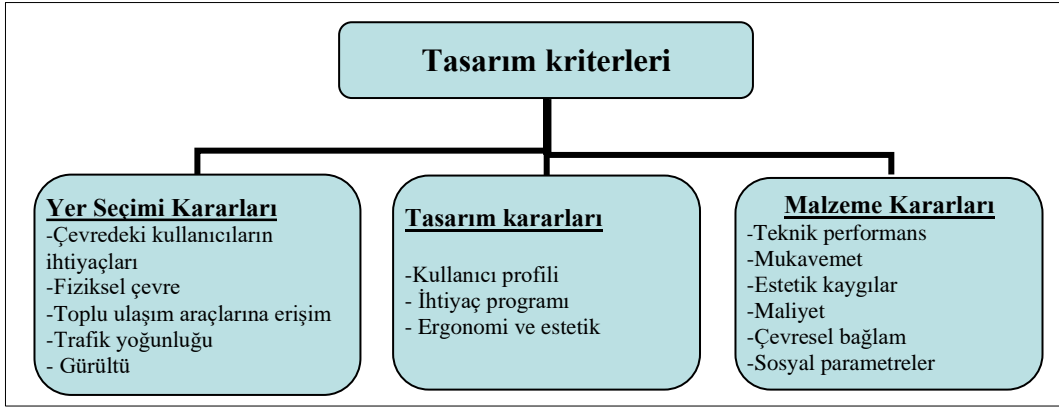
Halkın kullanımına sunulan sosyal tesislerde amaca en uygun yer seçiminin yapılması yapının niteliğini belirleyen önemli bir parametredir. Demirdöğen (1988) çalışmasında yer seçimini etkileyen faktörleri fiziksel ve fiziksel olmayan faktörler olarak ikiye ayırmıştır (Demirdöğen, 1988). Fiziksel faktörler, sayısal ifade edilen maliyet girdiler olarak ele alınırken; fiziksel olmayan faktörleri ise sayısal olmayan iklim, kamu hizmetlerinin varlığı, toplumun talebi, yaşam koşulları, gelişime açık alanlar vb. gibi kıyaslanacak yerler olarak ifade edilmiştir (Demirdöğen & Bilgin, 2004). Aydın vd. (2009) ise çalışmalarında bir yapının yer seçiminde dikkat edilecek kriterleri; yatırım maliyetleri, rekabet unsurları, demografik yapı, çevresel faktörler, bina konumu, bina özellikleri olarak sınıflandırmaktadır. Bu

bağlamda; sosyal tesislerin yer seçiminde, yakın çevrede bulunan kullanıcıların ihtiyaç duyduğu sosyal mekânlar ile irtibat sağlayabileceği fiziksel bir çevrenin varlığı gerekli olmaktadır. Sosyal tesislerin uzaktan algılanır olması, istendiğinde toplu taşıma araçlarıyla da ulaşılabilmesi, yoğun trafik ve gürültüden uzak olması vb. kriterler de önem taşımaktadır (Aydın vd., 2009). Bahsedilen tüm kriterler dikkate alınarak yer tespitinin yapılması, yapılacak yatırımın doğru kullanılmasına ve verimliliğin artmasına olanak sağlayacaktır.

Sosyal tesis yapılarının tasarımında problemin tanımlanması, gerekli araştırmalar yapılarak mimari programın oluşturulması gerekmektedir. Elde edilen verileri yorumlayarak ve fikir yürüterek mevcut şartlarda düşünülerek alternatifler geliştirilmektedir. Yapılan araştırmalar neticesinde oluşturulan alternatif çözümler arasından uygulanabilirliği düşünülen tasarıma karar verilmesi gereklidir (Yılmaz, 2014). Tesislerde kullanıcı profili çeşitli olduğu için her birinin ihtiyaç ve gereksinimlerinin doğru belirlenmesi, tasarımın buna göre yönlendirilmesi önemlidir. Bu ihtiyaçlar karşılanırken tasarımların ergonomik, estetik ve sosyalleşmeye elverişli olması beklenmektedir (Tandoğan, 2017). Sosyal tesis yapılarında, gereksinimleri doğru belirlenmiş kullanıcı profilinin tespitinin verimliliği arttıracağı açıktır. Tesis yapılarının tasarımında; taşıyıcılık, depreme dayanım, yangın korunumu, çevreye duyarlılık, uygun malzeme seçimi, iyi işçilik gibi veriler göz önünde bulundurulmalıdır (Akıncıtürk, 1998).

Mimarlık mesleğinde bina tasarımı yapı malzemesi ile anlam kazanmaktadır. Genel olarak, malzeme seçiminde, teknik performans, mukavemet, estetik kaygılar, maliyet, çevresi ile uyum, sosyal parametreler gibi özellikler dikkate alınmaktadır. Bunların yanı sıra malzemelerin yaşanabilir, sürdürülebilir, ekolojik olmasına da dikkat edilmelidir (Tandoğan, 2017). Yerel yönetimlerce ve halkın da katkılarıyla yapılan sosyal tesislerin malzeme seçiminde birçok kriterin yanı sıra, maliyet de göz ardı edilmemelidir. Bu sebeple kaynakların elverdiği ölçüde, malzeme seçiminde; malzemenin temini, uygulama kolaylığı, dönüştürülebilir olması önem taşımaktadır.

Literatür incelendiğinde planlama sürecinde yapının yer seçiminde, yakın çevrede bulunan kullanıcıların ihtiyacı, fiziksel çevre, toplu ulaşım araçlarına erişim, trafik yoğunluğu, gürültü vs. gibi etkenlerin dikkate alındığı görülmektedir. Sosyal tesislerin uzaktan algılanır olması, istendiğinde erişilebilir olması, iklim, maliyet vb. kriterler de önem taşımaktadır (Demirdöğen & Bilgin, 2004; Aydın vd., 2009). Tasarım kriterlerini kullanıcı profili, ihtiyaç programı, ergonomi ve estetik vb. belirlemektedir (Yılmaz, 2014; (Tandoğan, 2017). Malzeme seçiminde ise teknik performans, mukavemet, estetik kaygılar, maliyet, çevresi ile uyum, sosyal parametreler gibi özellikler dikkate alınmaktadır (Tandoğan, 2017). Çalışma kapsamında incelenen sosyal tesisler bu kriterlere göre ele alınmıştır (Şekil-1).

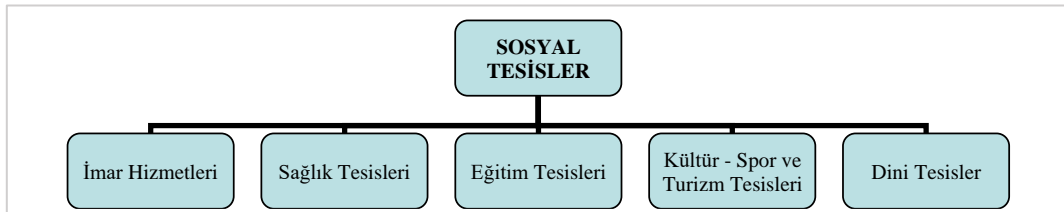

Şekil 1. Planlama aşamasında tasarım kriterlerini belirleyen etmenler (Tandoğan, 2017'den düzenlenmiştir)

3. Türkiye'de Belediyelerce Yapılan Sosyal Tesis Uygulamaları

Belediyelerin sosyalleşme, toplum içinde var olabilme, ailede, okulda, işte yaşadığı ortamın kurallarına uyma, öğrenme ve uyum sağlama süreçlerine katkı sunması 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu kapsamında gerçekleşmektedir (Koç, 2015; Resmi Gazete 2005). Belediyeler, sosyal alanlarda planlama ve düzenleme yapma görev ve yetkileri dahilinde bayındırlık, kültür, spor, turizm, sağlık, eğitim, din hizmetleri sunmaktadırlar. Bu hizmetlerin sağlanabilmesi için sosyal tesisler yapılmaktadır. Genellikle belediyelerce açılan ihaleler aracılığı ile bu yapılar üretilirken son yıllarda mimari yarışmalar da düzenlenmektedir.

Türkiye'deki yerel yönetimlerce uygulanan sosyal tesislerin yapım, bakım ve onarım işlerinde yerel yönetimlerin sorumlulukları uygulamaları yasal mevzuatlar ile belirlenmektedir. Belediyelerin toplum yararı ve ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleştirdiği farklı fonksiyonlara sahip hizmetler ve bu hizmetler için yapılan tesisler çalışma kapsamında sınıflandırılmıştır. Bunlar; imar hizmetleri, sağlık tesisleri, eğitim tesisleri, kültür-spor ve turizm tesisleri, dini tesislerdir (Şekil-1).

Şekil 2. Türkiye'deki yerel yönetimlerce uygulanan sosyal tesisler (Kurtoğlu, 2020'den düzenlenmiştir.)

İmar Hizmetleri: İmar hizmetleri, kamu hizmeti veya kamu yararına yapılan işlerin tamamıdır (Kıratlı, 1972). Bu hizmetler arasında yol ve köprü yapılması gibi ulaşım faaliyetleri, arsa ve toprakların imara açılması, bina ve yerleşim yerlerinin oluşturulması, baraj yapılması, elektrik santralleri kurulması bulunmaktadır (Atlı & Yücel, 2018). Bayındırlık işlerinin kapsamı günümüzde genişletilmiştir.

Taşınmazın yapımının yanı sıra kamu yapılarının bakım, onarım, iyileştirme, temizleme, sulama işleri ve bunları sağlamak için malzeme temini de imar hizmetlerine dahil edilmiştir (Özgen, 2014).

Sağlık Tesisleri: İnşa edilen, yenilenen veya tadilatı yapılan sağlık yapılarının projelendirilmesi, tasarımı, yapımı, bakımı ve onarımı yerel yönetimlerin sorumluluğu altındadır (Türkiye Sağlık Yapıları Asgari Tasarım Standartları, 2010). Ülkemizde yerel yönetimlerin gerçekleştirdiği sağlık tesisi olarak, hastaneler, aile sağlık merkezleri, semt poliklinikleri ve laboratuvarlar bulunmaktadır (Tanrıtanır, 2011). Yerel yönetimler, büyükşehir hastaneleri dışında küçük ölçekli birçok sağlık kuruluşunu yapmanın yanı sıra ihtiyaç duyulduğu takdirde, uygun yerlere eczane vs. gibi sağlık tesislerini destekleyici ek yapılar da yapmaktadır (Kayseri Melikgazi Belediyesi, 2019).

Eğitim Tesisleri: Yerel yönetimler mevcut eğitim yapılarının tamir ve onarımlarının yanı sıra ihtiyaç halinde okul, meslek edindirme gibi toplumun eğitim ve öğretimine katkı sağlayacak yeni yapı ve tesisler yaparak toplum gelişimine katkı sağlamaktadır (Çetinkaya, 2016).

Kültür- Spor ve Turizm Tesisleri: Sergi açılışı, konserler, folklor gösterileri, konferanslar gibi aktivitelerin gerçekleştiği kültür merkezleri; spor salonları, stadyumlar, pistler gibi spor tesisleri gibi mekânların oluşturulma işi yerel yönetimler tarafından da sağlanmaktadır (Bingöl, 2010). Günümüzde yerel yönetimlerin yapmış olduğu bu tesislerde insanların bedensel ve ruhsal açıdan güçlenmesinin yanı sıra farklı topluluklarında katılımı ile turizme katkı sağlanmıştır. Bu tesislerin belirli kalite ve standarda ulaşmasında, yerel yönetimlerin etkin rol almaktadır (Göçmen & Doğan, 2015).

Dini Tesisler: Kent ölçeğinde dini yapılar, süslemeleri, boyut ve biçimlenişleri itibarıyla görkemli ve estetik mimarileriyle, sivil mimarlık örneklerinden farklılaşarak buldukları şehre zenginlik katmaktadır (Yelkenci Sert, 2015) Yerel yönetimler, dini yaşamı destekleyici kurs merkezleri, dini tesisler yapmanın yanı sıra bu tesislerin bakım onarım işlerini de üstlenmektedir.

Türkiye'deki yerel yönetimlerce uygulanan sosyal tesis uygulamaları bayındırlık hizmetleri, sağlık tesisleri, eğitim tesisleri, kültür, spor ve turizm tesisleri, dini tesisler başlıkları altında gerçekleştirilmektedir. Yasal mevzuat ile de bu tesislerin yapım, bakım-onarım işlerinde yerel yönetimlerin sorumlulukları belirlenmektedir. Yerel yönetimlerin sorumlulukları dahilinde olan sosyal tesislerden eğitim tesisleri ile kültür, spor ve turizm tesisleri bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında Kayseri ölçeğinde bu tür sosyal tesislerin üretim sürecinde yer seçimi, tasarım ve malzeme kriterleri irdelenerek yapıların mevcut durumu ortaya konmuştur. Mevcudun belirlenmesi ile yerel yönetimler ve mimarlara yönelik temel bir kaynak oluşturulması amaçlanmıştır.

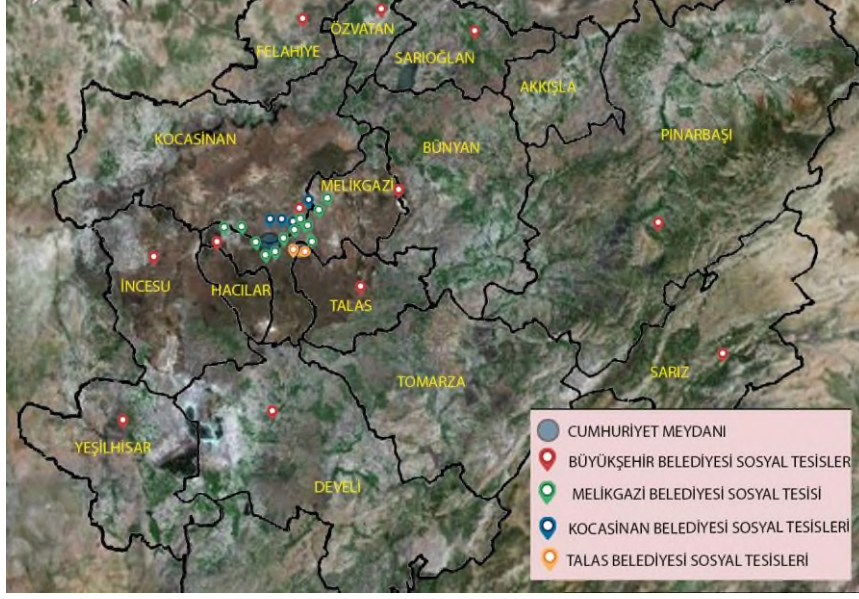
C. KAYSERİ'DE YEREL YÖNETİMLERCE UYGULANAN SOSYAL TESİSLER

Tarihin her döneminde Kayseri'ye kamunun kullanımı için yapılar inşa edilmiştir. Selçuklular ve Osmanlılar döneminde sosyal tesis uygulamaları vakıflar aracılığıyla yapılmaktadır. Bu dönemlerde ait halkın yararı gözetilerek kervansaray, külliye, çarşı, kütüphane, medrese gibi hâlen ayakta kalan ve kullanımda olan yapılar inşa edilmiştir. Gülük Cami, Ulu Cami, Hunat Hatun Medresesi ve Camisi, Gevher Nesibe Hatun Medresesi ve Şifahanesi, Tekgöz Köprüsü, Kazancılar Çarşısı, Kapalı Çarşı gibi

pek çok yapı buna örnektir (KCETAŞ, 2017). Tanzimat fermanından sonra belediyelerin kurulmasıyla, geçmişte vakıflar tarafından yapılan sosyal tesis uygulamaları yerel yönetimlerce yapılmaya başlanmıştır. Kayseri'de ilk yerel yönetim teşkilatı 1869 yılında kurulmuştur (Kocasinan Belediyesi, 2017). Osmanlı döneminde padişahın görevlendirmesi ile daha sonra seçim yapılmak suretiyle görev yapan belediye başkanları, Kayseri'nin gelişmesinde katkı sağlamışlardır.

Cumhuriyetin ilanından sonra kentte askeri, idari, ticari, sanayi, imar ve kültür yönünden önemli çalışmalara başlanmıştır; dönemin ihtiyaçlarına uygun yeni kamu yapıları inşa edilmiştir (Göde, 1991). Yeraltı çarşısı, şehir terminali, Anadolu fuarı, memleket hastanesi vs. inşa edilmiştir; şehrin kanalizasyon sistemi gibi imar faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (Biol, 2011). Kayseri, 1988 yılında büyükşehir statüsüne geçmiş, 3508 sayılı yasa ile Kayseri'de Büyükşehir Belediyesine bağlı Melikgazi ve Kocasinan olmak üzere iki ilçenin kurulmasına da karar verilmiştir (Kayseri Büyükşehir Belediyesi, t.y.). 2004 yılında yapılan yasal düzenlemeler ile il sınırı değişmiştir. 2008'de yayınlanan 5747 sayılı yasa ile ülke genelindeki ilçe belediyeleri büyükşehir belediyelerine bağlanmıştır (Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 2016). Bu yasa kapsamında köyler mahalleye dönüşürken beldeler de buldukları beldenin ismini taşıyan mahallelere dönüşmüş ve ilçe belediyelerine bağlanmıştır. Kayseri de bu yasadaki etkilenmiş; Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ne Talas, Hacılar ve İncesu ilçeleri bağlanmasıyla, merkeze bağlı beş ilçe olmuştur (Kayseri İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, t.y.). Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı beş ilçe kendi sınırları dahilinde sosyal tesisler inşa ederken bunların dışında kalan ilçelerdeki sosyal tesis ihtiyaçları, Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan tesisler ile karşılanmaktadır (Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 2016). Günümüzde Kayseri'de nüfusun hızlı artışı, üniversite sayısının dörtte çıkması ve buna bağlı olarak öğrenci sayısının artması ile kültürel ve sosyal alanlara duyulan ihtiyaç da artmıştır. Bunun bir sonucu olarak Kayseri Büyükşehir Belediyesi başta olmak üzere, Melikgazi, Kocasinan ve Talas belediyelerinde gerek planlı gerekse sonradan planlanan alanlara sosyal tesis inşa etme çalışmaları yoğunluk kazanmıştır. Kayseri merkezde, nüfus yoğunluğu ve yüzölçümü olarak üç büyük ilçe belediyesi olan Melikgazi, Kocasinan ve Talas Belediyeleri, ilçe sınırları içinde sosyal tesis ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışırken; Kayseri Büyükşehir Belediyesi de merkezden uzak bulunan kırsal alanlarda ve ilçelerde sosyal tesis ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedir. Kayseri'de sosyal tesisler çoğunlukla bu dört belediye aracılığı ile üretilmektedir (Şekil-3).

Şekil 3. Kayseri’de belediyelerce üretilen sosyal tesislerin konumu (Google Earth, 2023’ten düzenlenmiştir.)

D. KAYSERİ’DE YEREL YÖNETİMLERCE YAPILAN SOSYAL TESİSLERİN ÖZELLİKLERİ

Kayseri’de Büyükşehir başta olmak üzere, Melikgazi, Kocasinan ve Talas Belediyeleri, toplumun ihtiyaçları doğrultusunda sosyal tesisler inşa etmişlerdir. Çalışma kapsamında literatür taramasında elde edilen bulgular doğrultusunda; yerel yönetimlerin sorumluluğunda olan eğitim, eğlenme ve dinlenme tesisi, konaklama, kreş, çocuk bakımevi, spor tesisi ve benzeri tesisler sosyal tesis olarak tanımlanmıştır (Akşehir, 2013). Kayseri kentindeki başta merkeze bağlı Melikgazi, Kocasinan ve Talas belediyelerinin yapmış olduğu 15 adet sosyal tesis incelenmiş; Kayseri Büyükşehir Belediyesi’nin yapmış olduğu sosyal tesisler kapsam dışarısında bırakılmıştır (Tablo-1). Büyükşehir Belediyesi, nüfus yoğunluğu az olup, merkeze uzak olan ilçelerin ihtiyaçlarını karşılayacak ölçüde 12 tane küçük ölçekli sosyal tesis yapmıştır. Ancak bu tesislerin tasarımı, yapım gibi nitelikleri yeterli görülmediği için çalışma kapsamında ele alınmamıştır.

Tablo 1. Kayseri'deki Yerel Yönetimlerce Yapılan Sosyal Tesis Uygulamaları (Kayseri Melikgazi Belediyesi, 2020'den düzenlenmiştir).

YEREL YÖNETİM	TESİSİN ADI
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SOSYAL TESİSLERİ	Yeşilhisar Kadın Ve Gençlik Merkezi
	Sarıoğlan Kadın Ve Gençlik Merkezi
	Develi Kadın Ve Gençlik Merkezi
	Özvatan Kadın Ve Gençlik Merkezi
	Sarız Kadın Ve Gençlik Merkezi
	Süksün Sosyal Tesisi
	Felahiye Sosyal Tesisi
	Hacılar Kadın Ve Gençlik Merkezi
	Beyazşehir Kadın Ve Gençlik Merkezi
	Pınarbaşı Kadın Ve Gençlik Merkezi
	İncesu Kadın Ve Gençlik Merkezi
Köşk Sosyal Yaşam Merkezi	
MELIKGAZİ BELEDİYESİ SOSYAL TESİSLERİ	Danişmentgazi Sosyal Tesisi
	Yeniköy Sosyal Tesisi
	İldem Sosyal Tesisi
	TOKİ Sosyal Tesisi
	Necip Fazıl Kısakürek Sosyal Tesisi
	Esenyurt Sosyal Tesisi
	Tınaztepe Sosyal Tesisi
	Fedakâr Gülderen Sosyal Tesisi
	Şirintepe Sosyal Tesisi
	Tavlusun Sosyal Tesisi
	Gökent Sosyal Tesisi
KOCASINAN BELEDİYESİ SOSYAL TESİSLERİ	Yakut Kadın Kültür Merkezi
	Kocasinan Akademi Mimarsinan Sosyal Tesisi
	Erciyesevler Sosyal Tesisi
TALAS BELEDİYESİ SOSYAL TESİSLERİ	Talas Kapalı Çocuk Parkı Ve Kadın Kültür Merkezi
	Talas Sosyal Yaşam Merkezi

Tabloda yer alan tesislerin incelenmesi ile edinilen bulgular doğrultusunda yer seçimi, tasarım malzeme karar süreçlerinin en etkin şekilde yürütülmesine olanak sağlayacak sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında Kayseri'deki sosyal tesis uygulamaları yapan belediyeler temel alınarak incelenmiş; yapım yılları dikkate alınarak bir sıralama yapılmıştır.

1. Kayseri'de Yerel Yönetimlerce Yapılan Sosyal Tesislerde Yer Seçimi, Tasarım Kriterleri ve Malzeme Seçimi

Yapı üretiminde, planlama aşamasından sonra yapılarda yer seçiminde dikkat edilecek tasarım kriterlerinin belirlenmesi çalışmaları yapılmaktadır. Yerel yönetimlerce yapılan sosyal tesislerin yer seçiminde arazi fiyatlarının yüksek olması, yerel yönetimlerin bütçelerinin kısıtlı oluşu, yerel yönetimlere tahsis edilen arazi ve bu arazinin kentsel ölçekte işlevlendirilme durumu vb. nedenler etkili olmaktadır. Bu nedenlerle sosyal tesisler için mevcut kamu arazileri öncelikli tercih sebebi olmaktadır. Ancak kamu arazilerini her zaman ideal şartlarda bulmak mümkün olmamaktadır. Yerel yönetimlerin arsa tahsisindeki bu kısıtlılıklar hariç yer seçiminde kolay ulaşılabilirlik, yakın çevre ile ilişki, güneşe ve rüzgara yönelme, topoğrafyaya uyum dikkat edilmesi gereken önemli kriterler olmaktadır. Bu kriterlerin dışında inşa edilen sosyal tesisin işlevi de önemlidir. Tesisin inşa edildiği yerdeki kullanıcı

profilinin kültürel, sosyal ve ekonomik yapılarının değerlendirilmesi gereklidir. Ancak bu kriterlerin zaman zaman yerel yönetimlerce göz ardı edilmesi de söz konusudur.

Sosyal tesislerin tasarımında en önemli etken kullanıcı profilinin çeşitliliğidir. Her yaş grubundan insanın kullandığı bu tesislerde; çocukların gelişimi, erişkinlerin eğitimi, yaşlıların deneyimlerini paylaştıkları mekânların birlikte çözümlenmesi gerekmektedir. Bu hiyerarşinin sağlandığı tesislerde toplumun sosyolojik, fizyolojik ve psikolojik gelişimine katkı sağlanacağı bölümlerde gerçekleşen literatür taraması sonucunda bilinmektedir. Kayseri’de ise yerel yönetimlerce yapılan sosyal tesis kullanımlarında; kurs merkezleri, teorik ve uygulamalı dersler ile öğrenmenin yanı sıra, bireylerin yeteneklerini keşfetmeleri; sportif faaliyetler ile eğlenerek, rahatlayıp, dinlenecekleri iç mekân kullanımlarına yönelik sosyal tesis tasarımları yapılmaktadır.

Sosyal tesislerde, strüktürel ve konstrüktif olarak doğru malzemenin doğru yerde doğru detay çözümleri ile uygulanması, sınırlı mali kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Malzeme seçiminde, bütçeye uygun maliyette, estetik, konfor, fonksiyonellik, dayanım, uygulama kolaylığı sağlayan malzemeler sosyal tesis uygulamalarında tercih edilmelidir. Sosyal tesislerde taşıyıcı sistem ile iç mekânların duvar, tavan, döşeme kaplamaları ve dış cephe kaplamaları birbirlerini tamamlayan ve birbirinin sürekliliğini sağlayan bileşenlerdir. Bu nedenle her malzemenin bir diğeri ile birleşimindeki çözümler ile süreklilik sağlanması önemlidir. Sosyal tesis uygulamalarında da bu genel malzeme seçim kriterlerinin göz önünde bulundurulması gereklidir. Kayseri ilindeki üç merkez belediyenin (Melikgazi Belediyesi, Talas Belediyesi, Kocasinan Belediyesi) ürettiği sosyal tesisler yer seçimi, tasarım ve malzeme bakımından irdelenerek tablolar oluşturulmuştur.

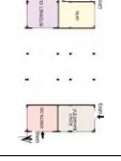

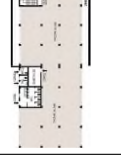

1.1. Melikgazi Belediyesi’ndeki Sosyal Tesislerin Yer Seçimi, Tasarım Kriterleri ve Malzeme Seçimi

Melikgazi Belediyesi’nin sosyal yaşamı güçlendirmek amacıyla belediye binası içerisinde ve kentteki parkların içlerinde ya da yakınlarındaki çeşitli bölgelerde bir-iki derslikli inşa ettiği tesisler bulunmaktadır. Melikgazi Belediyesi 2000’li yılların başlarından itibaren imar planında sosyal tesis alanı olarak planlanan yerlere ek olarak özellikle semt pazarlarının yanlarında daha kapsamlı sosyal tesis alanları da planlamıştır. Melikgazi Belediyesi sınırları dahilinde bulunan 11 tesisin yer seçimi, tasarım kriterleri ve malzeme seçimlerinde dikkat edilen hususlar değerlendirilerek bu tesislerin benzer ve farklı yönleri ortaya koyulmuştur (Tablo-2).

Tablo 2. Melikgazi Belediye'sinin yaptığı sosyal tesislerin incelenmesi (Kurtoğlu, 2020'den düzenlenmiştir.)

YEREL YÖNETİM		MELİKGAZI BELEDİYESİ SOSYAL TESİSLERİ					
TESSİSİN ADI	DANİŞMENTGAZİ SOSYAL TESİSİ	YENİKÖY SOSYAL TESİSİ	İLDEGA SOSYAL TESİSİ	TOKİ SOSYAL TESİSİ	NEÇİP FAZIL KISAKÖREK SOSYAL TESİSİ	ESKİYURT SOSYAL TESİSİ	
TESSİSİN FOTOĞRAFI							
TESSİSİN KONUMU VE ULAŞIMI							
TESSİSİN PLANI							
YER EĞİMLİ	ADAPARSEL MAHALLE	2713.1	4261	10641	72142	85111	
	ARAZI BİLGİLERİ	Danışmentgazi	Gesa Cumhuriyet	Mimaristan Demokrasi	Yıldırım Beyazıt	Eski Yurt	
YER EĞİMLİ	İMAR DURUMU	Sosyal Tesis Alanı	Pazarlama Alanı ve Otopark	Sosyal Tesis Alanı	Sosyal Tesis Alanı	Spor Kompleksi	
	YAPILAN ÇALIŞMALAR	2008	2010	2011	2012	2011	
YER EĞİMLİ	BİNA BİLGİLERİ	ACIK OTOPARK	Otopark	Otopark	Otopark	Otopark	
	YAPILAN ÇALIŞMALAR	2008	2010	2011	2012	2011	
YER EĞİMLİ	ULAŞIM	59 km	147 km	13,7 km	5,6 km	3,5 km	
	KULLANICI SAYISI	53	22	229	229	17	
YER EĞİMLİ	EGİMLİ TOPOGRAFYA	603	330	990 m ²	990 m ²	173	
	İNSAAT ALANI	6490 m ²	555 m ²	515 m ²	515 m ²	945 m ²	
YER EĞİMLİ	KAT ADEDI	Zemin 1 Kat	Zemin 1 Kat	Zemin 1 Kat	Zemin 1 Kat	Zemin 1 Kat	
	ENGELLİ ERİŞİMİ	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	
YER EĞİMLİ	İSLEY	Havuz-Aerobik-Sabah-Derelik-Spor	Derelik-Zahira Ofisi-Umumi ve KETEM	Aerobik-Deslik-Muharrik-Umumi ve	Aerobik-Sabah-Derelik-Çok Amaçlı Salon	Aerobik-Derelik-Rüze Bahar Evi	
	TAŞIYICI	Nevir ölgenel B.A. Karkas Sistem	Nevir ölgenel B.A. Karkas Sistem	Nevir ölgenel B.A. Karkas Sistem	Nevir ölgenel B.A. Karkas Sistem	Nevir ölgenel B.A. Karkas Sistem	
YER EĞİMLİ	ÇATI	Havuz-Spor Salonu-Aerobik-Çok Amaçlı Kafe Üzeri Polimeren Malzeme	Çelik Kona Profil Üzeri Sımsıyık Kaplama	Aşap Oturma Çatı Üzeri Ahşap Membran	Mermer-Asansör-Teraz Çatı	İprofil Çelik Çatı Üzeri Yalıtımlı Sımsıyık Panel	
	YALITIMI	Diğer Mekânlar Aşap Oturma Çatı	Teraz Çatı Üzeri Seramik Kaplama	Aşap Oturma Çatı Üzeri Ahşap Membran	Diğer Mekânlar Profil Çelik Konat. Başlık Çatı Üzeri Sımsıyık Panel	Diğer Mekânlar Profil Çelik Konat. Başlık Çatı Üzeri Sımsıyık Panel	
YER EĞİMLİ	PENCERE	Alüminyum Doğramalı	Alüminyum Doğramalı-Plastik Esaslı Doğramalı (PVC)	Alüminyum Doğramalı-Plastik Esaslı Doğramalı (PVC)	Alüminyum Doğramalı	Aşap Görünümde Plastik Esaslı Doğramalı (PVC)	
	MAZEME	Kompozit Kaplama	Kapalı Alüminyum Cephe Sistemi	Kapalı Alüminyum Cephe Sistemi	Alüminyum Cephe Etkem	Kapalı Alüminyum Cephe Sistemi	
YER EĞİMLİ	YER	Yığıl Kaplama	Sıva - Silikon Esaslı Boya	Sıva - Silikon Esaslı Boya	Kapalı Giydirme Cephe	Sıva - Silikon Esaslı Boya	
	İÇ MEKAN	Mekânın Doğal Işık (Bazal) Kaplama	Sıva - Silikon Esaslı Boya	Sıva - Silikon Esaslı Boya	Mekânın Doğal Işık (Bazal) Kaplama	Sıva - Silikon Esaslı Boya	
YER EĞİMLİ	YER	Cephe - Sımsıyık Panel	Sıva - Silikon Esaslı Boya	Sıva - Silikon Esaslı Boya	Alüminyum Profil Çatı Üzeri Kiremitler	Alüminyum Profil Çatı Üzeri Kiremitler	
	İÇ MEKAN	Sıva - Silikon Esaslı Boya	Sıva - Silikon Esaslı Boya	Sıva - Silikon Esaslı Boya	Alüminyum Profil Çatı Üzeri Kiremitler	Alüminyum Profil Çatı Üzeri Kiremitler	
YER EĞİMLİ	YER	Spor Salonu-Aerobik-Salona-Darbe Emekli Laminat Masif Parke	Aerobik; Darbe Emekli Laminat Masif Parke	Aerobik-Deslikler-Mescit- Laminat Parke	Çok Amaçlı Salon-Granit Kaplama	Aerobik; Laminat Parke	
	İÇ MEKAN	Havuz; Havuz Seramiği	Mermerli; Doğal Işık (Mermer)	Mermerli ve Asansör Sıvası; Doğal Işık (Mermer)	Mermerli ve Asansör Sıvası; Doğal Işık (PVC)	Mermerli ve Asansör Sıvası; Doğal Işık (Mermer)	
YER EĞİMLİ	YER	Mermerli; Doğal Işık (Mermer)	Diğer Mekânlar Seramik Kaplama	Diğer Mekânlar Seramik Kaplama	Kısa; Karo Karşak Kaplama	Diğer Mekânlar Seramik Kaplama	
	İÇ MEKAN	Diğer Mekânlar seramik kaplama	Diğer Mekânlar seramik kaplama	Diğer Mekânlar seramik kaplama	Aerobik; Laminat Parke	Aerobik; Laminat Parke	
YER EĞİMLİ	TAVAN	Aerobik-Sirkülasyon Mekânı-ARU; Işık Yalıtımlı Asma Tavan	Yalıtımlı Asma Tavan	Yalıtımlı Asma Tavan	Plastik Esaslı Malzeme (PVC)	Plastik Esaslı Malzeme (PVC)	
	DUVAR	Plastik Esaslı Malzeme (PVC)	Plastik Esaslı Malzeme (PVC)	Plastik Esaslı Malzeme (PVC)	Plastik Esaslı Malzeme (PVC)	Plastik Esaslı Malzeme (PVC)	

(Tablo 2 devamı)

MELİKGAZİ BELEDİYESİ SOSYAL TESİSLERİ				
TINAZTEPE SOSYAL TESİSİ	FEDAKAR GÜLBİRENSOSYAL TESİSİ	SİRİNTEPE SOSYAL TESİSİ	TAVLUŞIN SOSYAL TESİSİ	GÖRKENT SOSYAL TESİSİ
				
				
				
55102 Tinaztepe	24461 Koykubat	114653 Gökent	/	28105 Gökent
Sosyal ve Eğitici Tesis Alanı	Ahşap Oturma Alanı	Sosyal Tesis Alanı	Spor Tesis Alanı	Pazar Alanı
2014	2015	2015	2016	2017
Özellik: Tramvay/Araba	Özellik: Tramvay/Araba	Özellik: Araba	Özellik: Araba	Özellik: Araba
12,1 km	8,1 km	10,1 km	10,1 km	7,7 km
87	78	78	8	8
57	248	178	43	101
7970 m ²	1450 m ²	855 m ²	1455 m ²	1160 m ²
Bodrum/Zemin 1. Kat	Zemin 1. Kat	Zemin 1. Kat	Bodrum/Zemin 1. Kat	Zemin 1. Kat
Havuz-Aerobik-Kulüp Alanı-Doğal Spor	Aerobik-Doğal Taş (Bazalt) Spor	Daralk-Aerobik	Dükkan-Mahalle-Zahra Olanı*	Dükkan-Aerobik-Mahalle-Tenis-Bahar
Nervür döşemeli B.A. Karkas Sistem	Nervür döşemeli B.A. Karkas Sistem	Nervür döşemeli B.A. Karkas Sistem	Nervür döşemeli B.A. Karkas Sistem	Nervür döşemeli B.A. Karkas Sistem
Spor Salonu-Havuz-Kesitli Çelik Çatı Üzeri Kompozit	Teras Çatı Üzeri Ahşap Oturma, Çatı Üzeri Ahşap Oturma	Teras Çatı Üzeri Seramik Kaplama	Ahşap Kırma Çatı Üzeri Ahşap Merdivan	Eğilimli Betonarme Çatı Üzeri Güneş Panelleri
Daralk-Yöntem; Teras Çatı Üzeri Seramik Kaplama				
Merdiven-Aksesör Teras Çatı Üzeri Çelik				
Alüminyum Doğramalı	Plastik Esaslı Doğramalı (pvc)	Ahşap Görünümlü Plastik Esaslı Doğramalı (pvc)	Alüminyum Doğramalı	Alüminyum Doğramalı
Kompozit Kaplama				
Alüminyum Silikon Gyferme Cephe				
Kompozit Cephe Kaplaması				
Mekânlık Doğal Taş (Bazalt) Kaplama				
Siva - Silikon Esaslı Boya				
Spor Salonu; Darbe Emici Laminat Masif Parke				
Spor Salonu; Plastik Esaslı Malzeme Üzeri (PVC) Kırma Kaplama				
Spor Salonu; Plastik Esaslı Malzeme Üzeri (PVC) Kırma Kaplama				
Havuz; Havuz Seramiği				
Bazı Duvarlar; Kütüphane; Laminant Parke				
Havuz ve Aksesör Sivi; Doğal Taş (Mermer)				
Diğer; Mekânlık Seramik Kaplama				
Havuz- Spor Salonu Çelik Kemer Çatı görünümüdür				
Diğer; Mekânlık; Metal Anma Tavanı				
Saten Alçı Boya	Saten Alçı Boya	Saten Alçı Boya	Saten Alçı Boya	Saten Alçı Boya

İncelemeye göre; yapıların inşa edildiği yerin ihtiyaçlarına bağlı olarak tesislerin işlevleri değişmektedir. Yapıların büyük çoğunluğu kent merkezine yakın konumlanmakta ve yapılara toplu ulaşım ile erişilebilmektedir. Engelli erişimi ise yapıların çoğunda göz önünde tutulmamıştır. Bu yapıların tamamında nervür döşemeli betonarme karkas sistem inşa edilmiştir. Çatılar tesislerin işlevine bağlı olarak çelik kafes kiriş üzeri poliüretan malzeme, ahşap oturma çatı, teras çatı üzeri seramik kaplama, çelik çatı üzeri yalıtımlı sandviç panel, kenetli çelik çatı üzeri kompozit olarak inşa edilmiştir. Dış cephelerde kompozit kaplama veya kapaklı alüminyum cephe sistemi veya mekanik doğal taş kaplama yapılmıştır. Yapıların tamamında cepheye bağlı olarak silikon esaslı boya kullanılmıştır. Sadece Necip Fazıl Kısakürek ve Köşk sosyal tesislerinde yapının konumu ve cephesi göz önünde tutularak güneş kırıcı paneller kullanılmıştır. Danişmentgazi Sosyal Tesisi dışındaki bütün tesislerde dış cephe yalıtımı yapılmıştır. Bütün sosyal tesislerde pencerelerde alüminyum doğramalar veya ahşap görünümlü plastik doğramalar kullanılmıştır. İç mekânda zeminde ise; tesisin işlevine ve mekânların ihtiyaçlarına bağlı olarak doğal taş, seramik kaplama ve karo mozaik kaplama; spor alanlarında ise darbe emici masif parke kullanılmıştır. Bütün tesislerin iç duvarlarında ise saten alçı boya yapılmıştır.

ise kompozit kaplama kullanılmıştır. Yapıların tamamında pencerelerde alüminyum doğrama bulunmaktadır. Yapıların hepsinin işlevi aynı olduğu için benzer mekanlarda ortak malzeme seçimi yapıldığı gözlenmektedir. Buna göre; aerobik salonu ve kreşlerde zeminde plastik esaslı malzeme (pvc) kullanılırken merdivenlerde doğal taş (mermer), diğer mekanlarda ise seramik kaplama kullanılmıştır. Tavanlarda da zeminlere paralel olarak benzerlikler bulunmaktadır. Kafeterya, fuaye, giriş gibi mekanlarda asma tavan kullanılırken havuz gibi geniş geniş açıklıklı mekanlarda çelik kafes kirişler kullanılmıştır.

1.3. Talas Belediyesi'ndeki Sosyal Tesislerin Yer Seçimi, Tasarım Kriterleri ve Malzeme Seçimi

Talas ilçesi sınırları içerisinde yer alan Talas Kapalı Oyun Parkı ve Kadın Gelişim Merkezi ile Talas Sosyal Yaşam Merkezi çalışma kapsamında incelenmiştir. Bu tesisler Erciyes Üniversitesi ve öğrenci yurtları ile sosyal birçok mekânın bir arada olduğu nüfus yoğunluğu fazla noktalarda konumlanmıştır. Bu tesisler özellikle üniversite öğrencileri ile orta-alt gelir sınıfındaki vatandaşlar tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. Talas Belediyesi sınırları dahilinde bulunan bu dört tesisin yer seçimi, tasarım kriterleri ve malzeme seçimlerinde dikkat edilen hususlar değerlendirilerek tesislerin benzer ve farklı yönleri ortaya koyulmuştur.

Merkeze yakın olarak konumlandırılan bu tesislere toplu ulaşım ile erişilebilmektedir. İki tesisin farklı işlevleri bulunmaktadır. Talas Kadın Gelişim Merkezi ve Kapalı Oyun Parkı'nda kadın gelişimine destek olmak amacıyla derslik, aerobik salonu ve kadınların dersler sırasında çocuklarını bırakabileceği oyun parkı bulunurken; Talas Sosyal Yaşam Merkezi havuz ve aerobik salonu ile spor faaliyetlerine yönelik olarak planlanmıştır. Her iki yapı da nervür döşemeli betonarme karkas sistem inşa edilmiş ve dış cephe yalıtımları yapılmıştır. İşlev farklılığı çatı tasarımında da farklılığa neden olmuştur. Talas Kadın Gelişim Merkezi ve Kapalı Oyun Parkı'nın çatısı betonarme döşeme üzeri çelik oturtma çatıdır. Metal aşıklar üzerine poliüretan dolgulu sandviç panel kaplama kullanılmıştır. Talas Sosyal Yaşam Merkezi'nde ise havuz mekanı çelik makaslı alüminyum kenet çatı; diğer mekanlar ise teras çatı üzeri seramik kaplama yapılmıştır. Dış cephe malzemesinde her iki tesiste de cepheye bağlı olarak silikon esaslı boya ve mekanik sistem porselen seramik (sinterfleks) kullanılmış; farklı olarak Talas Sosyal Yaşam Merkezi'nde silikonlu cam giydirme cephe kaplaması ve alüminyum profil güneş kırıcılar kullanılmıştır. İç mekanda ise benzer mekanlarda farklı malzeme kullanımı dikkat çekmektedir. Buna rağmen her iki tesiste de iç mekanda benzer tavan malzemeleri kullanılmıştır. Her iki tesiste iç mekanda duvarlarda silikon esaslı boya ve alçı kullanımı mevcuttur (Tablo-4).

Tablo 4. Talas Belediyesi'nin yaptığı sosyal tesislerin yer seçimi, tasarım kriterleri ve malzeme seçimi bağlamında incelenmesi (Kurtoğlu, 2020'den düzenlenmiştir.)

YEREL YÖNETİM		TALAS BELEDİYESİ SOSYAL TESİSLERİ	
TESİSİN ADI		TALAS KAPALI OYUN PARKI VE KADIN GELİŞİM MERKEZİ	
TESİSİN FOTOGRAFI			
TESİSİN KONUMU VE ULAŞIMI			
TESİSİN PLANI			
YER SEÇİMİ	ARAZİ BİLGİLERİ	1751 Kırköy	11299 Bahçelievler
	BİNA BİLGİLERİ	Beldeye Hizmet Alanı	Beldeye Hizmet Alanı
ULAŞIM	VAZİFA	Çocuk Oyun Alanı	Otopark
	MERKEZE UZAKLIK	8,3 km	6,3 km
TASARIM	KULLANICI SAYISI	200	700
	EGİTİM ALANI	1495 m ²	240
MALZEME	YALNIZLIK	Yalnız	Yalnız
	ENGELLİ ERİŞİMİ	Yalnız	Yalnız
DİŞ ÇEPE	TAŞIYICI	Derzlik+Çocuk Oyun Alanı+Acıobak	Havuz+Acıobak+Derzlik+Kafeterya
	PENCERE	Nervür döşeme/B.A. Karkas Sistem	Nervür döşeme/B.A. Karkas Sistem
İÇ MİKAN	ÇATI	Betonarme Çatı Üzeri Metal Anajlar Yerleşimlere Poliretan Dolgulu Sunubye Panel Kaplama	Havuz Çelik Çatı Mikaslı Alüminyum Kenet Çatı Diğer Mekânlarda Temiz Çatı Üzeri seramik Kaplama
	YALNIZLIK	Yalnız	Yalnız
DİŞ ÇEPE	PENCERE	Alüminyum Dolgulu	Alüminyum Dolgulu
	MALZEME	• Mekânlık sırt. Porselen Seramik (Sinterflex) • Çeşitli Renkli Metal • Kompozit Kaplama • Sıva - Silikon Esaslı Boya	• Mekânlık sırt. Porselen Seramik (Sinterflex) • Silikonlu Cam Gölgeleme Cephe Kaplaması • Alüminyum Profil Gölgeleme Karkaslar • Sıva - Silikon Esaslı Boya
İÇ MİKAN	YER	Acıobak, Silikon+Öğütmen od.- Soymama; Plastik Esaslı Malzeme (pvc)	Acıobak, Silikon+Karo Kumaş Kaplama
	YER	Oyun Oblası-Vitrinin Bar- Ablasap Parke • Mermerli Halı Kaplama	Havuz: Havuz Seramikli Kafeterya ve Asansör Sıvısı: Döğül Taş (Mermer)
İÇ MİKAN	TAVAN	• Akıllı Oyun Alanı: Karo Kumaş Kaplama • Merdiven ve Asansör Sıvısı: Döğül Taş (Mermer) • Diğer Mekânlarda Seramik Kaplama	• Diğer Mekânlarda Seramik Kaplama
	DUVAR	• Isık İzolasyonlu-Soyuma-Silikon-Mutfak; Aynı Tavan • Diğer Mekânlarda: Akıllı Sıva+Tavan Boyama	• Fıngır-Yatay Sıkkılayıcı-Isık İzolasyonlu- Mecrit-Değerli Metal Aynı Tavan • Diğer Mekânlarda: Akıllı Sıva+Tavan Boyama
DUVAR	DUVAR	Sırtı Akıllı Boya	Sırtı Akıllı Boya

E. BULGULAR VE TARTIŞMA

Taylor, Keown (1978); şehir plancılarının, rekreasyon merkezlerinin (havuzlar, spor salonları, tenis kortları, vb.) yer tespitinde yaşadıkları problemleri ele almışlardır. Çalışmalarda yer tespitinde öncelikli olarak belirlenmiş bütçe dikkate alınması gerekli görülürken, kent sakinlerinin de taleplerinin dikkate alınması gerektiğinden bu iki kriter arasında çelişki yaşandığını vurgulamışlardır (Taylor & Keown, 1978). Bu çalışmada rekreasyon mekânlarının yerlerinin belirlenmesi için yaşanan çelişkilerin giderilmesine yönelik programlama modeli geliştirilmiştir. Taylor & Keown'ın (1978) çalışmalarında, oluşturdukları model ile ihtiyaçları en iyi şekilde karşılayacak tesis türlerinin belirlenmesini sağlamıştır.

Coşkun (2004); sosyal tesis ve devlet hizmet noktalarının (okullar, klinikler, ofisler, yaşlılar için evler, çocuklar için evler, parklar, kütüphaneler, topluluk alanları vs.) coğrafi erişimlerini incelemiştir. Çalışmada sosyal tesislerin nasıl ele alındığı ve kullanıcıya en iyi nasıl ulaştırılacağı anlatılmıştır. Büyükşehir sınırları içindeki tesislerin uygun olan yerde yapılması ve gerekirse alternatif aktivitelere erişimi sağlayacak çözümler sunmayı amaçlamıştır (Coşkun,2004). Kullanıcıların mekânsal verilere ulaşımı, hizmetlerin eşit ve etkili bir şekilde planlanmasını sağlayacağı bu çalışmada belirtilen bir diğer konudur. Coşkun (2004) bu çalışmada erişim standartları için öneriler sunmuş ve verimlilik çalışmaları ile kullanıcı kapasitesinde artış olacağı sonucuna varmıştır. Sunulan bu tezde Coşkun'un değerlendirdiği ulaşım kriterleri dışında tasarım ve malzeme verilerine de değinilmesi tezin güçlü yönüdür.

McCormack vd. (2006); Batı Avusturya Bölgesi'nde yer alan insanların farklı türdeki fiziksel aktivite mekânlarına ulaşmak için kullandıkları mesafeleri incelemiştir. Çalışmanın literatür

taramasında demografik yapı, çevresel olanaklar ve aktivite mekânlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Alan çalışması kapsamında ise Batı Avusturyalı yetişkin bireylere anket yapmak suretiyle verilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Ankette katılımcıların buldukları evlerden dinlenme tesisine, plaj ve nehirler ile parklara olan mesafeleri değerlendirmişlerdir (McCormack vd., 2006). Böylece yetişkinlerin hangi aktivite için ne kadar yol aldıklarının bilinmesinin planlama yaparken tasarımcıya yardımcı olacağı düşünülmüştür. McCormack vd.'nin (2006); fiziksel aktivite mekânlarına ulaşım mesafelerinin belirlenmesi üzerine yaptıkları çalışmada, yetişkinlerin tesislere gitmek için katettikleri mesafelerin demografik yapıya, ulaşım istenen mekânın işlevine ve çevresel olanaklara bağlı olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmanın farklı kullanıcı tiplerinin, hangi aktivitelere ulaşmak istedikleri yönünde bilgi sahibi olma ve kıyaslama olanağı sunması, güçlü yön olarak görülmektedir. Tarafımızca yapılan alan çalışması ile yapıların tasarım süreçlerinin incelenmesi, tasarımcılara ve yetkililere yol göstereceği düşünülen sonuçlar elde edilmesi sağlanmaktadır. İki çalışmada da yapılan alan çalışması, tasarımcıya yol göstermesi yönünden benzerlik oluşturmaktadır.

Asiliskender (2008); Türkiye'de Cumhuriyetin kurulmasından sonra modernleşme süresinde, devlet eliyle yapılan sanayi tesisleri ve çevresinde gelişen konut yerleşimlerinin mekânsal ve toplumsal değişim sürecini ele almıştır. Ele alınan dönemde Kayseri'de, devletin şehrin güney ve kuzeyinde kurulduğu, Tayyare Fabrikası ve Sümerbank Bez Fabrikası ve etrafındaki çalışanlar için yapılan lojmanlar, şehrin sosyal mekânlarından uzak, iki yeni kent merkezi halini aldığı ve bu yapıların şehrin mimarisini etkilediğini söylemektedir. Literatür taramasının yanı sıra kullanıcılar ile yapılan sözlü görüşmelerin analizleri sonucunda, kentteki değişim süreci anlatılmıştır. Devletin kurduğu fabrikalar etrafında sadece lojmanlar ile sınırlı olmadığını, eğlence mekânları, spor alanlar ve eğitim yapıları gibi sosyo-kültürel yapılar da bulunduğunu dile getirilmiştir. Asiliskender (2008) çalışmasında, bu yapıların, Kayseri'nin modernleşmesine, mekânsal ve toplumsal yapının değişmesine yol açtığını belirtmiştir (Asiliskender, 2008). Tarafımızca yapılan çalışmada ise literatür taramasıyla elde edilen ilkeler, alan çalışmasındaki farklı fonksiyonlara sahip sosyal tesis yapılarının tasarım kriterleri değerlendirilerek tespitlerin yapılması çalışmanın güçlü yönünü ortaya koymakta ve alana katkı sağlamaktadır.

Panther vd. (2008); İngiliz hükümetinin toplumun fiziksel aktivitelere ulaşımının iyileştirilmesine katkı sağlamayı hedeflemişlerdir. İngiltere'de seçilen şehirde halkın gelir seviyesinin spor tesislerine ve spor salonlarına uzaklıkları incelemişlerdir. Bu bağlamda, Norwich şehrindeki altı mahallede, 2004 yılının ağustos ve eylül aylarını kapsayan bir anket çalışması yapılarak yetişkinlerin sosyal tesislere uzaklıkları belirlemişlerdir (Panther vd., 2008). Panther vd.'nin, (2008) çalışmalarında, tesislerden daha uzakta yaşayanların gelir seviyelerinin düşük olduğu ve daha fazla egzersiz yapma isteğini bildirmediğinden daha az aktif oldukları sonucu elde edilmiştir. Bu sebeple İngiliz hükümeti düşük gelirli insanların fiziksel aktivite ihtiyaçlarını karşılamak için daha uygun fiyatlı, kolay ulaşılabilen tesisler inşa etmesi gerektiğini önermişlerdir. Bu yönde hazırlanan bu çalışmada de 16 sosyal tesis üzerinden yapılan alan çalışmasında tasarım, uygulama ve kullanım evreleri incelenmiş, tasarımlarda ve ihtiyaç programların belirlenmesinde toplumun demografik yapısının önemi vurgulanmıştır.

Toriola vd.'nin (2014), bu doğrultuda yerel yönetimlerin rekreasyon hizmetlerine yönelik rekreasyon stratejik plan geliştirmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, etkin reaktif mekânların tesisi için yerel ve eyalet hükümetleri arasındaki iş birliği sağlanması vurgulanmıştır. Yapılan tezde de

halkın ihtiyaçlarına cevap verebilmek için sınıf ayrımı gözetmeksizin, talep ve yeniliklerin dikkate alınarak tesislerin inşa edilmesi yönünde yerel yönetimlere önerilerde bulunulmuştur.

Sosyal tesislerin kentlinin sosyolojik ve psikolojik olarak gelişmesinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Bireylerin topluluk halinde yer aldığı, eğitim, eğlence, spor gibi pek çok aktivitenin yer aldığı sosyal tesis yapılarının kentlinin ihtiyaçlarını karşılıyor olması kıymetlidir. Bu bağlamda sosyal tesislerin yer seçimi, tasarım, malzeme kararlarının en etkin biçimde verilmesi yapım ve kullanım süreçlerindeki sorunların ortaya çıkmasını engelleyecektir. Literatür taramasında, yerel yönetimlerce yapılan sosyal tesislerin yapım ve kullanım aşamasında karşılaşılabilecek problemlerin, tasarım sürecinde, tasarım kriterlerinin göz önünde bulundurulması ile çözüleceği öngörülmektedir.

Çalışma sonucundaki elde edilen veriler ile sosyal tesislerin yer seçimi, tasarım ve malzeme seçimleri karşılaştırılmıştır. Buna göre sosyal tesislerin tasarımında yer seçimi ilk önce ele alınması gereken konulardan biridir. Yer seçiminde kolay ulaşım önemlidir. Sadece mahalle sakinlerinin kullandığı Yeniköy, TOKİ, İldem, Esenyurt, Necip Fazıl Kısakürek, Fedakâr Gülderen, Gökent, Tavlusun, Şirintepe Sosyal Tesisleri bulunduğu konum itibarıyla her noktadan makul sürede yaya olarak ulaşılırken; Danışmentgazi, Tınaztepe, Köşk, Talas, Yakut Kadın Kültür Merkezi, Kocasinan Akademi Mimarsinan Sosyal Tesisi ve Talas Kapalı Çocuk Oyun Parkı Ve Kadın Kültür Merkezi'ne kentin her noktasından talep olduğu için yaya ulaşımı olarak uygun mesafede değildir. Tesislerin tamamına otobüs, çoğuna hem otobüs hem tramvay aracı ile ulaşım mümkündür. Sosyal tesislerde eğitim faaliyetleri bulunduğu gürültü kirliliğine sebep olacak bir konuma yerleştirilmemeleri gerekmektedir. Pazar yeri alanı ile konumlanan Yeniköy, TOKİ, İldem, Necip Fazıl Kısakürek, Fedakâr Gülderen, Tavlusun, Kocasinan Akademi Erciyesevler ve Mimarsinan Sosyal Tesislerin pazarın kurulduğu günlerde gürültü kirliliği yaşanacağından ve otopark alanı sorununa yol açacağından birlikte çözülmesi doğru bir yaklaşım olmamaktadır.

Yeniköy, TOKİ ve İldem Sosyal Tesisleri dışındaki bütün sosyal tesislerde engelli erişimi planlanmıştır. Yapım yılı göz önüne alındığında en eski sosyal tesisler bu yapılardır. Bu bağlamda sosyal tesis üretimi arttıkça kullanımdaki eksiklerin giderilmesine yönelik yapı planlamasının değiştiği söylenebilir.

Yaya erişimi konusunda ise farklı tesislerde farklı yaklaşımlar olduğu tespit edilmiştir. Sadece mahalle sakinlerinin kullandığı Yeniköy, TOKİ, İldem, Esenyurt, Necip Fazıl Kısakürek, Fedakâr Gülderen, Gökent, Tavlusun, Şirintepe Sosyal Tesisleri bulunduğu konum itibarıyla her noktadan makul sürede yaya olarak ulaşılırken; Danışmentgazi, Tınaztepe, Köşk, Talas, Beyazşehir Sosyal Yaşam Merkezi, Yakut Kadın Kültür Merkezi, Kocasinan Akademi Mimarsinan Sosyal Tesisi ve Talas Kapalı Çocuk Oyun Parkı ve Kadın Kültür Merkezi'ne kentin her noktasından talep olduğu için yaya ulaşımı olarak uygun mesafede değildir. Tesislerin tamamına otobüs, çoğuna hem otobüs hem tramvay aracı ile ulaşım mümkündür.

Sosyal tesisler kentin çeşitli mahallelerinde yer almaktadır. Eğitim ve spor alanlarına yönelik işlevler bulunan sosyal tesislerin kullanıcı sayıları 81 kişi ile 2264 kişi arasında değişmektedir. Kullanıcı sayısı ile ihtiyaç programındaki çeşitliliğin örtüştüğü Beyazşehir Sosyal Yaşam Merkezi hem alan hem de talep yoğunluğu en fazla olan tesistir. Kocasinan Akademi Mimarsinan Sosyal Tesisi, Talas, Yakut

Kadın Kültür Merkezi'nde ihtiyaç programının çeşitliliğinden ötürü talep yoğunluğu yaşanan bu tesislerde de alan yeterli olmamaktadır. Sosyal tesisler işlev bakımından incelendiğinde, İldem Sosyal Tesisi'nde yalnızca eğitim faaliyetleri yer alırken, diğer tüm tesislerde hem eğitim hem de sportif ihtiyaçları karşılamaya yönelik çeşitli faaliyetler bulunmaktadır. Bu tesisler içinde Danişmentgazi, Tınaztepe, Kocasinan Akademi Mimarsinan Sosyal Tesisi, Köşk, Talas, Beyazşehir Sosyal Yaşam Merkezi, Yakut Kadın Kültür Merkezi'nde sportif faaliyetlere ilave havuz bulunmaktadır.

Projelerin uygulama sırasında yahut uygulama sonrası yapının kullanım alanını büyütme yönelik ilaveler önceden öngörülerek tasarım yapılması diğer önemli bir konudur. Nitekim araştırma sonucunda Yeniköy Sosyal Tesisi, Fedakar Gülderen Sosyal Tesisi, Gökkent Sosyal Tesislerinde kullanım alanına yönelik ilaveler bulunduğu tespit edilmiştir. Çatı, strüktür, iç-dış mekân kaplama malzemelerinin maliyeti artıracığı düşünüldüğünde, bütçenin elverdiği ölçüde, maliyeti artırmayan aynı özellikte malzeme seçimi önemlidir. Kaynaklar sınırlı olsa da referans bazı noktalarda yapılan Talas Sosyal Yaşam Merkezi, Tınaztepe, Necip Fazıl Kısakürek, Kocasinan Akademi Mimarsinan ve Erciyesevler Sosyal Tesisi, Yakut Kadın Kültür Merkezi, Talas Kapalı Çocuk Oyun Parkı ve Kadın Kültür Merkezi'nin iç ve dış mekân kaplamalarında alüminyum kompozit panel ve seramik kaplama gibi malzemeler kullanılmıştır. Bu durum ilk yapı maliyetini arttırsa bile yapının kullanım sürecinde atmosfer koşullarından daha az etkilenmesini sağlamaktadır. Sıva ve boya yerine kaplama malzemesi tercih edilmesi yapı kabuğunu yağmur sularından koruması ve güneş ışınlarının etkisinden koruma sağladığı için uzun dönemde ekonomi sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca sosyal tesislerin kullanıcılarına yönelik işlevleri önemlidir. Örneğin tesisin yapılacağı yerdeki kullanıcı profilinin kültürel, sosyal ve ekonomik yapısı doğrultusunda ihtiyaçların belirlenmesi gerekli iken, ele alınan sosyal tesislerde bu kriterlerin inşa eden belediyelerce göz ardı edilmesi söz konusudur. Danişmentgazi Sosyal Tesisinde havuz bulunurken Esenyurt, Necip Fazıl Kısakürek, Kocasinan Akademi Erciyesevler Sosyal Tesislerinde ihtiyaç olmasına rağmen havuzun bulunmaması doğru bir yaklaşım olarak görülmemiştir.

Tesislerde farklı işlevler bulunmaktadır. Buna bağlı olarak iç mekân zemin kaplamalarında; spor salonu ve aerobik salonu, darbe emici latalı masif parke, havuz alanında, havuz seramiği, merdivende doğal taş (mermer) kaplama ve diğer mekânlarda seramik kaplama uygulaması tercih edilmiştir. Tavan kaplamalarında ise; sirkülasyon alanları, aerobik salon, spor salonu ve nikah salonu tavanları taş yünü alçı sıva, soyunma ve ıslak hacimlerde pvc esaslı asma tavan, diğer mekânlar saten alçı ve boya uygulamaları görülmektedir. Korkuluklarda metal korkuluklar yapılmıştır. Havuzlarda bulunan tuvaletlerin tamamının hijyen ve dünyada kullanılan standartlar açısından klozet tercih edilmesi gerekirken, bazı sosyal tesislerde sadece alaturka olması temizlik kurallarına uymaması sebebi ile yanlış bir yaklaşımdır.

Yerel yönetimler, dünyada 20. yüzyılın başlarından itibaren, ülkemizde ise Selçuklular ile organizasyonel olarak çalışmaya başlamışlardır. Atatürk'ün Halkçılık ilkesinde ilerleyen; halkın faydası doğrultusunda hareket eden, toplumun iradesi ile kurulan bu kuruluşlar devlet ve toplumun verdiği yetki ve kaynakla yine topluma hizmet etmeyi amaçlamaktadır. Sosyal tesis uygulamaları da bu

amaçlara uygun olarak yerel yönetimlerin görev kapsamlarında bulunmaktadır. Sosyal tesisler bireylerin sosyal, kültürel ve sportif edimlerini elde edecekleri, gündelik ihtiyaçlara cevap verebilmenin yanı sıra beceri ve mesleki gelişime de katkı sağlayarak bireyleri topluma kazandırmayı amaçlamaktadır. Geçmişten günümüze sosyal yaşamın gerekliliği ile sosyal yaşam alanların gelişerek ve hızla çoğaldığı görülmektedir. Literatürde toplumun değerleri doğrultusunda gereksinimleri karşılamak için yapılan sosyal tesislerin olanaklarını iyileştirmeye yönelik çözümler sunan bilimsel çalışmalar bulunmaktadır.

Çalışma kapsamında Kayseri'de belediyelerce yapılan sosyal tesislerin planlanan yer seçimi, belirlenen ihtiyaç programı ile oluşturulan fonksiyon şeması, topoğrafyaya uygun projelendirilmesi ile yapının yerinde projesine uygun inşa edilip/edilmeme süreçleri incelenmiştir. Araştırmada önermenin sınanabilmesi için yerel yönetimlerce yapılmış 16 sosyal tesisin tasarım kriterleri üzerinden değerlendirildiği araştırma kapsamında; yer seçimi, tasarım ve malzeme seçimine ilişkin analizler yapılmıştır. Çalışmada sosyal tesislerin bazılarında uygulama projesi ile mevcut durumların örtüşmediği; sonradan tadilat projeleri ile değişen yerler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca teknolojinin hızla gelişmesi, nüfus artışı ile yaşanan yoğunluğun ve çeşitlenerek çoğalan gereksinimler sonucunda mevcut sosyal tesislerin bütün taleplere cevap veremediği örnekler de görülmektedir. Bu bağlamda; yerel yönetimlerin, sosyal tesisleri yaparken, sınıf ayrımı gözetmeksizin toplumun ihtiyaç durumları ve ihtiyacın ivediliği dikkate alınarak ihtiyaç programı yapması önemlidir. Her bölgenin sosyo-kültürel ve ekonomik durumunun farklı olduğu düşünülürse, her birinin farklı ihtiyaç ve yere, en iyi koşullarda, ihtiyaçlar doğrultusunda belirlenen işlevleri bulunduran tesisler inşa edilmelidir. Tasarım süreçlerinde; yapının büyüklüğüne karar verirken bölgenin demografik yapısı ve kullanıcı dinamikleri doğru analiz edilerek kapasitenin belirlenmeli, arazi seçiminde tesis alanının jeolojik ve topografik yapısının uygun olup olmadığının yanı sıra arsanın büyüklüğünün öngörülen ihtiyaç programı için yeterli olup olmayacağı değerlendirilmeli, yer seçimi kriterleri sağlandıktan sonra yapılar yakın çevre düzenlemesi ile gerçekleştirilen erişimin yapının kullanımına uygun oluşturulmalıdır. Yapıların konumlarına bakıldığında ise genellikle pazar yeri, okul gibi kamusal alanların yakınında konumlandığı böylece toplu ulaşım da rahatça erişilebildiği görülmüştür. Bu durum olumlu olarak karşılanmıştır. Sosyal tesislerin taşıyıcı sistemleri genellikle betonarme karkas sistemdir. Geniş açıklık istenen yapılarda betonarme karkas veya çelik taşıyıcı tercih edilmektedir. Ancak Kayseri'de çelik yapı üretiminin kısıtlı olması ve çelik yapı üretiminin betonarme yapıdan maliyetli olması nedeniyle sosyal tesis yapılarında genellikle betonarme karkas sistem kullanılmıştır. Malzeme seçiminde ise estetik kaygıların yanı sıra ekonomik, ergonomik, kullanım kolaylığı, dayanıklı, kolay temizlenebilen malzemeler tercih edildiği gözlenmiştir. Bu durum olumlu karşılanmıştır.

Çalışma sonucunda yerel yönetime öneriler;

- ⊙ Yerel yönetimlerin, sosyal tesisleri yaparken, sınıf ayrımı gözetmeksizin toplumun ihtiyaç durumları ve ihtiyacın ivediliği dikkate alınarak ihtiyaç programı yapması önemlidir.
- ⊙ Her bölgenin sosyo-kültürel ve ekonomik durumunun farklı olduğu düşünülürse, her birinin farklı ihtiyaç ve önceliklerinin olacağı bir gerçektir. Bu sebeple kullanıcı profili göz ardı edilmeden gerekli olan, uygun yere, en iyi koşullarda, ihtiyaçlar doğrultusunda belirlenen işlevleri bulunduran tesisler inşa edilmelidir.

- ⊙ Bireylerin, ihtiyaçlarının belirlenmesinde ve kullanım esnasında yaşanacak sorunların çözümüne dahil olmasına olanak sağlanarak toplum bilinci oluşturulmalıdır. Bunun sağlanabilmesi için; öncelikle yapının kullanıcısı olan toplumun onay verebileceği projeler farklı yollarla kullanıcının genel görüşüne açılmalıdır. Yarışma bu projelerin seçilmesinde bir yöntemdir. Ayrıca projelerin kullanıcıların değerlendirmesini sağlayabilecekleri uygun platformlarda sunulması önemlidir.
- ⊙ Farklı fiziksel koşullara sahip farklı yerleşimlerde yaşayan bireylerin sosyal ihtiyaçları da farklılaşmaktadır. Bu kriterler dikkate alınarak ihtiyaç programı oluşturulmalıdır.
- ⊙ Sosyal tesislerle ilgili tamir/tadilatların düzenli yapılarak, talep ve yeniliklere yönelik iyileştirmeler için belirli aralıklarla revizyonlara gidilmelidir.

Yerel yönetimlerce yapılan sosyal tesislerin uygulama esnasında gözden kaçan veya ihmal edilen yönlerin kullanım sürecini nasıl etkilediği örnekler üzerinde görülmüştür. Bu sebeple yer seçimi, tasarım, malzeme seçimi aşamalarında verilecek doğru kararlar yapının kullanılabilirliğini etkilerken toplumun gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu çalışma bundan sonra yapılması planlanan sosyal tesisler için yol gösterici olacaktır.

Çalışma sonucunda genel öneriler;

- ⊙ Tasarımda topografik özellikler ile iklim koşulları gibi doğal etkenlerin yanı sıra yapı kullanıcıları için sağlık, güvenlik, konfor şartlarını sağlayan mekânlar oluşturulması amaçlanmalıdır. Yapının formunun oluşmasında yönlendirme etmeni önemli olurken doğal havalandırma, gün ışığının yeterli ölçüde yapı içine alınması sağlanarak doğa ile uyumlu, enerji etkin kullanım şartlarını sağlayan yapılar tasarlanması gerekmektedir. Bu durum, enerji kullanım maliyetlerini de düşürecektir.
- ⊙ Toplum tanımlayan kültür, mimari vb. aidiyet kavramlarının bir kentin prestij yapıları olarak algılanan sosyal tesislerde vurgulanması önemli görülmektedir. Bunun için sosyal tesislerde gerek malzeme gerekse tasarımda, bulunduğu bölgenin/yörenin kimliğini yansıtması önerilmektedir. Elbette bu durum küreselleşme ile yerel mimarinin birlikte harmanlanmasını engellememelidir.
- ⊙ Yapıların, güneş kontrolü, doğal havalandırma, rüzgâr yönü, yer ve yön seçiminde dikkate alınmalıdır. Tasarımlarda iklimsel veriler ışığında cephe sistemlerinde enerji etkin malzeme tercih edilmelidir.
- ⊙ Kayseri’de tasarlanmış sosyal tesis yapılarının Kayseri bölge genelinde tasarımda yerel bir dil birliğinin olması toplumun bu yapıları diğerlerinden kolay ayırt etmesini sağlayacaktır.
- ⊙ Tasarımda yapı formu, mekân organizasyonu, malzeme seçimi ile peyzaj tasarımı birlikte düşünülmeli, imkânlar dahilinde topluma yaraşır mekânlar tasarlanmalıdır.

- Yeterli kaynak bulunmadığından mevcut kaynağın doğru kullanılmasının, zaman ve kaynak israfını da engelleyeceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada yerel yönetimlerce maliyetli ve uzun vadede kullanılması amaçlanan bir yatırım olan sosyal tesis uygulamalarının teorik bilgiler ışığında, tasarım ve yapım süreçlerinin çok iyi etüt edilerek planlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu çalışmanın gelecekte bu alanda yapılacak akademik çalışmalara örnek olması, yeni yapılacak sosyal tesis uygulamalarının tasarımında, tasarımcıya yol göstermesi ve yerel yönetimlere katkı sağlaması ümit edilmektedir.

Etik Kurul İzni

Bu makale etik kurul izni gerektiren bir çalışma grubunda yer almamaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye %40 oranında Makbule KURTOĞLU; %40 oranında Prof. Dr. Özlem PARLAK BİÇER; %20 oranında Selen ÖZTÜRK USTAOĞLU katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Kaynakça

- Akıncıtürk, N. (1998). Ekomimari ölçekteki yapı elemanları ve malzeme olgusunun sürdürülebilir kentselmeye yansımaları. *BAÜ Fen Bilimleri Enstitü Dergisi*, 1 (1): 114-133.
- Akşehir, M., İ. (2013). Sosyal tesisler, iktisadi işletmeler ve tabii olduğu esas ve usuller. *Denetim Dergisi*, 11: 86-91.
- Akyüz, V. (2005). *İslam geleneğinden günümüze şehir hayatı ve yerel yönetimler* (ss. 305). İlke Yayıncılık .
- Arkitera. (2005, 14 Temmuz). 5393 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girdi. <https://v3.arkitera.com/h3090-5393-sayili-belediye-kanunu-yururluge-girdi.html>
- Arslan Talat, N. (2005). İdari ve mali paylaşım açısından merkezi yönetim yerel yönetim ilişkisi. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 33: 189-208 s.
- Asiliskender, B. (2002). *Cumhuriyet'in ilk yıllarında mimari'de "modern" kimlik arayışı: Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası Örneği*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Atabay, Ş., & Dikmenoğlu, N., E. (2018). İnşaat sektöründe değer mühendisliği yöntemi ile malzeme seçimi. *Teknik Bilimleri Dergisi*, 8 (3): 15-22 s.
- Atlı, Y., & Yücel, N. (2018). Sağlık kurumları, sağlık kurumlarında marka ve Elazığ ili sağlık sektörü. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2 (2): 45-64.
- Aydın, Ö., & Öznehir, S., & Akçalı, E. (2009). Ankara için optimal hastane yeri seçiminin analitik hiyerarşi süreci ile modellenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14 (2): 69-86.
- Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-kültürel bir perspektif. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15: 139-160.
- Başal, H. A. (2003). *Gelişim ve psikoloji: Nasıl mutlu bir çocuk yetiştirebilirim?*. Morpa Yayıncılık.
- Bingöl, C. (2010). *Kültürler arası iletişim sürecinde kültür, kültürel kimlikler ve çeviri ilişkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Biol, İ. (2011). *Hayırseverlerimiz ve Kayseri*. Mazaka Yayıncılık.
- Bulut, S. (2008). *Türkiye'de yerel yönetimlerin çevre politikası uygulamalarının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri. Enstitüsü.
- CBS Müdürlüğü. (t.y.) *Kayseri kent bilgi sistemi(3B)*. <https://cbs.kayseri.bel.tr/sayfa/141/kayserikent-bilgi-sistemi-3b>
- Cılga, İ. (2004). *Bilim ve meslek olarak Türkiye'de sosyal hizmet*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları.

- Coşkun, Ö. (2004). *Local government green space policy the cases of Kartal And Sarıyer in İstanbul*. A Thesis Submitted To The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical Universty, In Partial Fullfilment Of The Requirements For The Degree Of Master Of Science In The Department Of Urban Policy Planing And Local Governments.
- Çetinkaya, S. (2016). *Eğitim yapılarında tasarım kriterlerinin araştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, A. (1997). *Sektöre göre tek düzen hesap planları*. Çağdaş Yayıncılık.
- Demirdöğen, O. (1988). *Kuruluş yeri seçimi ve bir uygulama*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirdöğen, O., & Bilgin, B. (2004). Organize sanayi bölgeleri için yer seçimi kararlarını etkileyen faktörler: Erzurum örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (2): 306-324.
- Deniz, B. (2005). Kentsel kamusal mekânlar bağlamında Centennial Olimpiyat Parkı'nın (Atlanta, ABD.) irdelenmesi. *ADÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 2 (1): 5-10.
- Doğan, M. (1998). *Yerinden yönetimde halkın yönetime katılımı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, M. (2013). Yerel yönetimlerde açıklık politikaları. *Marmara Üniversitesi Dergisi*, 10 (40): 173-183.
- Genç, T. (1998). *Kamu yönetimi*. Başkent Klise Matbaacılık.
- Google Earth. (2023). <https://earth.google.com/>
- Göçmen, Z., & Doğan, B. (2015). Turizm amaçlı su altı ve su üstü Sportif faaliyetlere yönelik talimatlar ve İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü uygulamaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 6 (2):432.
- Göde, K. (1991). *Tarih içinde Kayseri*. Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Karayılmazlar, A., & S., Çelikyay, H. S. (2018). Kentlerde kamusal alanların tasarımı ve önemi. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 9 (17): 83-89.
- Kayseri Büyükşehir Belediyesi (t.y.) Belediye tarihçesi. <https://www.kayseri.bel.tr/belediye-tarihcesi>
- Kayseri Büyükşehir Belediyesi. (2016). *Stratejik plan 2016-2020*. https://www.kayseri.bel.tr/uploads/pdf/uploads_pdf/kbb_stratejik_plan_2016_2020.pdf
- Kayseri İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (t.y.). *Kocasinan*. <https://kayseri.ktb.gov.tr/TR-62500/kocasinan.html>
- Kayseri Melikgazi Belediyesi. (2020). İdari personel sözlü beyan, Kayseri.
- KCETAŞ. (2017). *Kayseri'de bir inci*. KCETAŞ yayınları.
- Keleş, R. & Yavuz, F. (1983). *Yerel yönetimler*. Turhan Kitabevi.

- Kıratlı, M. (1972). İdarenin bayındırlık hizmetleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 27 (4): 238-328.
- Kocasinan Belediyesi. (2017). *Kocasinan Belediyesi 2017-2020 stratejik planı* 26 s.
- Koç, M. T. (2015). *Sosyal Belediyecilik Anlayışı çerçevesinde Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesinde yapılan sosyal faaliyetler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçak, O., & Arslan, H., & Eti, S. (2017). Belediyelerde sosyal politika uygulamaları ve Pendik Belediyesi örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(12): 119-144.
- Kurtoğlu, M. (2020). *Kayseri belediye sosyal tesislerine yönelik mimari ölçekte bir değerlendirme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Fen Bilimleri Enstitüsü.
- McCormack, G. & McCormack, B. & Bulsara, M. & Pikora, T. (2006). Correlates of distances traveled to use recreational facilities for physical activity behaviors, 3:18.
- Melikgazi Belediyesi. (2015). *Kamu iç kontrol standartları eylem planı*. https://www.melikgazi.bel.tr/images/acilirdosya/20210104154329_0.pdf
- Melikgazi Belediyesi. (2019). *Melikgazi Belediyesi 2019 yılı performans programı*. https://www.melikgazi.bel.tr/images/acilirdosya/20210104155130_0.pdf
- Ökmen, M., & Çağatay, U. (2014). Kamu hizmeti- yerel hizmet ilişkisi ve açılımları üzerine notlar. *Yerel Politikalar Dergisi*, 6: 77-104.
- Özdemir, G. (2018). Türk siyasi kültürü bağlamında hükümet sistemlerine ilişkin bir değerlendirme. *Oğuz-Türkmen Araştırmaları Dergisi (OTAD)*, 2 (2): 45-86.
- Özgen, E. (2014). *Sağlık yapılarının genel mekân tasarımlarının kullanıcılar üzerindeki etkisi ile Hacettepe Tıp Fakültesi Hastanesi 7 no' lu kapı girişinin düzenlenmesine bir öneri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Panter, J., & Jones, A., & Hillsdon, M., (2008). *Equity Of access to physical activity facilities in an English city*, Preventive Medicine, 46:303-307.
- Resmi Gazete. (2005). Belediye kanunu, (2005, 13 Temmuz. Sayı: 25874).
- Resmi Gazete. (2017). Kamu sosyal tesislerinin işletilmesine ilişkin tebliğ, (2017, 7 Temmuz. Sayı Numarası: 30117).
- Şahin Tural, A. (2006). *İstanbul-Beyoğlu'nda yer alan yeme-içme mekânlarının tasarımında ve kullanımında yeni eğilimler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Talas Belediyesi. (t.y.). *Tarihçe*. <https://www.talas.bel.tr/tr/rota-talas/tarihce>
- Tandoğan, O. (2017). Evrensel tasarım kavramı ve kentsel peyzaj ile ilgili örnekler üzerinden değerlendirilmesi. *Artium Dergisi*, 5 (2): 51- 66.

- Tanrıtanır, A. (2011). *Sağlık yapılarında hasta yatak katlarının kullanıcı güvenliği ve memnuniyeti bağlamında irdelenmesi ve bir tasarım klavuzu önerisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Taylor, B., &W., Keown A., J., (1978). Planning urban recreational facilities with integer goal programming. *Journal of the Operational Research Society*, 29: 8, 751-758.
- Torlak, Ö., & Özdemir, Ş. (1999). Yerel hizmetler, yerel yönetimler ve etkinlik. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15: 111-120.
- TÜİK. (2018). *Seçilmiş göstergelerle Kayseri*. TÜİK Yayınları.
- Türkiye Sağlık Yapıları Asgari Tasarım Standartları. (2010). *Türkiye sağlık yapıları asgari tasarım standartları 2010 yılı kılavuzu*. <https://ekutuphane.saglik.gov.tr/Yayin/414>
- Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2001). *Mahalli idareler*. Seçkin Yayıncılık.
- Yelkenci, Sert, F. (2015). *Dini yapılarda akustik koşulların İzmir Kemeraltı Havralar Bölgesi Sefarad Sinagogları üzerinden incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, N. (2014). *Günümüz tekstil ve moda tasarımında tasarım, tasarımcı ve tüketici açısından tasarım kültürü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

